

8. ДАЧО. Ф. 101. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 1.
9. ДАЧО. Ф. 101. Оп. 1. Спр. 4113. Арк. 3, 4, 9, 10.
10. ДАЧО. Ф. 101. Оп. 1. Спр. 4219. Арк. 1-2.
11. ДАЧО. Ф. 101. Оп. 1. Спр. 4219. Арк. 11.
12. ДАЧО. Ф. 101. Оп. 1. Спр. 3544. Арк. 4.

References

1. Terentieva N. Hreky v Ukraini: istoriia ta suchasnist. Ch. 1 / Terentieva N., Balabanov K. K.: «Akvilon-plus», 2008. 350 s.
2. Symonenko V. P. Nezhynskie greki. Nezhyn, 1988. 78 s.
3. Derzhavnyi arkhiv Chernihivskoi oblasti (dali – DАChO). F. 101. Op. 1. Spr. 3383. Ark. 40.
4. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 3383. Ark. 41
5. Pylypenko O. Ye. Vynyknennia i diialnist Nizhynskoho hretskoho bratstva u 50-kh rokakh XVII st. – naprykintsi 60-kh rokiv XIX st. Dysertatsiia kandydata ist. nauk. 07.00.01 – istoriia Ukrainy. K.: KNU, 1996. 202 s.
6. Kirsenko M. V. Iz istorii kulturnykh sviazey mezhdU Ukrainoy i Gretsiei / M. V. Kirsenko, N. A. Terenteva // Kulturnye y obshchestvennye sviazi Ukrainy so stranamy Evropy. K.: Nauk. dumka, 1990. 180 c.
7. DАChO. F. 101 Nizhynske hretske bratstvo i mahistrat. Op. 1. Spr. 140. Ark. 1.
8. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 56. Ark. 1.
9. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 4113. Ark. 3, 4, 9, 10.
10. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 4219. Ark. 1-2.
11. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 4219. Ark. 11.
12. DАChO. F. 101. Op. 1. Spr. 3544. Ark. 4.

Пилипенко О. Є.

**Культурно-образовательная и благотворительная деятельность
Нежинского греческого братства в XVII – XIX ст.**

Анализируется культурно-образовательная и благотворительная деятельность Нежинского греческого братства. Изучена история основания греческих церковных школ и Александровского училища в г. Нежин. Исследованы основные направления благотворительной деятельности греков в Украине.

Ключевые слова: греческое братство, образование, благотворительность.

Pylypenko A. Ye.

Culture, education and charity activity of Nezhin greek brotherhood in XVII – XIX centuries.

The scientific article is devoted to culture and education activity of the Nizhyn Greek brotherhood. The founding greek church schools and Olexander colege, it value for life of brotherhood are studied. The main directions of activity of Nizhin Greeks merchants brotherhood in the territory of Ukraine are investigated.

Key words: greek brotherhood, education, charity,

УДК 94 (477.83/.86) «18»

Н.Ю. ГРОМАКОВА

**ГАЛИЧИНА ЯК ОБ'ЄКТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІМПЕРСЬКОГО ПРОСТОРУ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.**

Проаналізовано урядові стратегії і специфіку модернізаційних змін на теренах Східної Галичини упродовж першої половини ХІХ ст. Визначено роль ментального картографування в організації імперського простору. Досліджено чинники еволюції імперської бюрократії під впливом взаємної асиміляції між місцевими урядовцями та представниками регіональної польської еліти упродовж зазначеного періоду.

Ключові слова: імперська бюрократія, імперський простір, модернізація, урядові стратегії, mental-mapping.

Включення західноукраїнських земель до складу імперії Габсбургів внаслідок знищення польської державності наприкінці ХVІІІ ст. започаткувало новий етап в історії регіону. Процеси модернізації, що поширювалися хвилеподібно, вимагали ґрунтовних суспільних трансформацій, а у перспективі – впровадження нових форм

організації простору імперії, спроможних більш-менш адекватно реагувати на виклики часу. Різноманітні в соціокультурному, соціально-економічному, політико-правовому й адміністративному відношенні складові Габсбурзької імперії вимагали від Відня пошуку нових оптимальних моделей урядування. Одним з таких «експериментальних майданчиків» стали терени Королівства Галичини і Лодомерії – адміністративно-територіальної одиниці, що крім західноукраїнських включало й етнічні польські землі – князівство Освенцимське та Заторське, а з 1846 р. – і Велике князівство Краківське. Відтоді Галичина перетворилася на найбільший край Габсбурзької монархії.

Вивчення специфіки модернізаційних змін у регіоні сприятиме з'ясуванню типологічної сутності процесів, що відбувалися у Східній Європі й визначали характер суспільних трансформацій. З іншого боку, аналіз урядових стратегій організації імперського простору дозволить дослідити їх темпоральність й особливості імплементації на теренах Галичини, взаємозв'язок із тогочасним громадським дискурсом і моделями *mental-mapping*, що віддзеркалювали уявлення про регіон офіційного Відня і місцевих еліт.

Особливості модернізації на теренах Галичини стали об'єктом уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, які намагалися проаналізувати різні ракурси суспільних трансформацій. Представники західної історіографії Н. Дейвіс, П. Вандич, Л. Вульф, А. Тейлор досліджували модернізаційні зміни крізь призму загальноєвропейських суспільних трансформацій [1; 2; 6; 10]. Спираючись на методологічні можливості компаративного аналізу вони визначили регіональну специфіку й роль Галичини як моделі у реформуванні політико-адміністративних структур та ціннісно-світоглядних засад імперського будівництва наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Важливим чинником державотворення модерної доби стало формування бюрократичних інституцій, які в імперії Габсбургів виконували роль стрижня усієї політико-правової моделі. Саме з цієї перспективи досліджували імперські стратегії І. Вушко та В. Гайндль [3; 4]. Здійснивши аналіз інституціональних змін, що поширилися на теренах Австрійської імперії упродовж XIX ст. і були спричинені необхідністю адаптації до викликів часу, В. Гайндль наголосила на важливій ролі, яку відіграють модерні інституції, зокрема бюрократія, у комплексі «держава – суспільство – влада» [4]. І. Вушко піддала критиці недостатню увагу науковців до функціонування провінційної бюрократії, що впливає на загальних стан дослідження історії імперії Габсбургів. На її думку, стереотипне сприйняття австрійського чиновництва як однорідної та консолідованої системи унеможливує відтворення об'єктивної картини стосунків між нею і регіональними елітами, що здійснювали потужний вплив на імперську бюрократію [3].

Увага вітчизняних науковців здебільшого фокусувалася на політико-правових та соціокультурних наслідках імперського урядування, генезисі української національної ідеї крізь призму конкурентної боротьби з польським національним проектом на теренах Східної Галичини. Серед останніх публікацій комплексного характеру слід відмітити дослідження І. Монолатія, С. Пахолківа, І. Чорновола та ін. [8; 10; 12]. Безумовним здобутком означених науковців є вписування регіональної історії у загальноєвропейський і світовий контекст, що дозволяє розширити перспективу вивчення сюжетів вітчизняної історії. Висновки, яких доходять науковці, мають концептуальний характер, розширюють межі наукового дискурсу, узагальнюють результати застосування міждисциплінарного підходу і нових методологічних прийомів до аналізу зазначеної проблематики.

Дослідження історії Східної Галичини імперської доби крізь призму центр-периферійної комунікації і моделей ментального картографування дозволяє з'ясувати специфіку формування модерної національної свідомості, вплив модернізації на

етносоціальні, суспільно-політичні й етнокультурні трансформації в регіоні, відмінності імперських способів мислення власного державного простору урядовими колами Відня та Санкт-Петербурга.

Разом з тим, на наш погляд, на окрему увагу заслуговує аналіз урядових стратегій організації імперського простору та їх імплементація на теренах Східної Галичини упродовж першої половини XIX ст., оскільки цей період залишається недостатньо висвітленим у наявному науковому дискурсі. Отже, метою нашого дослідження є вивчення специфіки модернізаційних змін у регіоні крізь призму урядових стратегій імперського будівництва, з'ясування ролі місцевих бюрократичних структур в організації державного простору і налагодженні комунікації з центром.

Формування макросистеми континентальних імперій Габсбургів і Романових упродовж першої половини XIX ст. висунуло на порядок денний пошук нових урядових стратегій, спрямованих на інтеграцію новоприєднаних земель як важливого чинника суспільної модернізації. Якщо імперія Габсбургів упродовж XIX ст. трансформувалася в напрямку поліетнічної держави із регіональними центрами з правами широкої автономії, то російський проект передбачав посилення націоналізації, уніфікації та централізації з метою зміцнення самодержавства як стрижня державної моделі. Важливу роль у цих процесах відігравали перспективи порозуміння з місцевими елітами як потенційним партнером у впровадженні імперських моделей організації простору держави. Як у Східній Галичині, так і у Правобережній Україні традиційними групами впливу у зазначений період залишалися представники польської громади, які відчайдушно намагалися зберегти своє домінування в етнокультурній та соціально-економічній сферах за умови втрати позицій у політико-адміністративній площині.

Слід зазначити, що інкорпорація нових територій супроводжувалася ґрунтовними суспільними трансформаціями як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. Урядовими колами здійснювалися спроби модернізувати суспільний і політико-правовий простір цих земель відповідно до загальноімперських структур: «Адміністративно-територіальний устрій Галичини і Буковини був організований на зразок існуючого у спадкових землях монархії, що давало австрійському урядові змогу здійснювати ефективне управління віддаленими від Відня володіннями» [9, с. 13].

Реалізації цієї програми сприяло застосування ментальної картографії як основи історико-правової легітимації територіальних надбань Відня. Автори проекту «Королівство Галичина і Лодомерія» звернулися до середньовічної спадщини задля обґрунтування династичних прав Габсбургів на землі колишнього Галицького князівства. На думку С. Пахолківа, поняття Галичина є штучним австрійським творінням, яке дозволило включити до нового адміністративного утворення і польські етнічні території (Західну Галичину) [10, с. 12].

Аналогічного висновку дійшов І. Монолатій, який стверджує, що «Королівство Галичини і Лодомерії було штучним утворенням, яке мало небагато спільного з історичними традиціями. Серед новонабутих земель Австрійської імперії Галичина посідала центральне місце. Вона була її найбільшою провінцією» [8]. Отже, можемо зробити висновок, що застосування інструментарію *mental-mapping* уможливило вписування цих земель у загальноімперський простір і подальшу їх інтеграцію, що було стратегічною метою Відня.

Адміністративним центром нового утворення було обрано Львів (Lemberg), в якому від самого початку перебувала найбільша кількість імперських урядовців. До українських етнічних земель відносилася Східна Галичина, що з часом перетворилася на арену запеклого протистояння між польським та українським національними проектами, генезис яких припадає саме на першу половину XIX ст.

Застосування центр-периферійного підходу до вивчення регіональної специфіки модернізації імперського простору і ролі у цих процесах польського чинника відкриває нові дослідницькі перспективи. І. Вушко дійшла висновку, що приєднання Галичини започаткувало новий етап в історії Габсбурзької імперії: «Австрійські правителі епохи Просвітництва намагались створити в Галичині абсолютно нову адміністрацію, базовану на австрійських просвітницьких моделях, що заперечували до-австрійську до-модерну спадщину часів Польщі. Галичина, таким чином, стала простором для експериментів, єдиним регіоном в імперії, де австрійські правителі планували створити зовсім нову адміністрацію з нуля, відкинувши повністю попередню історичну традицію. 1772 рік позначив незвичне перетин двох різних політичних культур і цивілізацій, що виявилось шоком як для австрійських німецькомовних урядовців, так і для тих, хто підпадав під їхню адміністрацію» [3].

Розвиваючи цю тезу, дослідниця дійшла висновку, що переведення імперських чиновників з одного регіону в інший відповідало уявленню про модернізацію адміністративних практик, поширеному в Австрійській, Російській та Оттоманській імперіях: «В Австрійській імперії такі ротації були частиною офіційної політики і одним із засобів досягнення цілісності і одноманітності адміністрації по всій імперії» [3].

Адже одним з головних завдань австрійської влади в регіоні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. стала ліквідація залишків адміністративно-правових і політичних моделей Речі Посполитої і Князівства Варшавського, відновлення абсолютистської форми правління і зміцнення позицій Габсбургів.

З іншого боку, модернізаторські зусилля урядових кіл доцільно розглядати крізь призму пануючої в імперському дискурсі думки про цивілізаторську місію Відня стосовно цих теренів. На думку Л. Вулфа, «наприкінці XVIII ст., після утворення Галичини, Габсбурги трактували анексію провінції як цивілізаційну місію, сформулювавши ідеологію ролі Австрії як засобу проти уявної відсталості провінції ...» [12, с. 7]. Дійсно, «для перших австрійських чиновників, що прибували в цей край, він був напів-Азією, австрійським Сибіром» [6, с. 106].

Започаткована ще у XVIII ст. модернізація і централізація системи державного управління набула нового імпульсу у післянаполеонівську добу. Специфікою модернізації імперського простору Австрії упродовж 1780-1820-х років стало становлення бюрократії як рушійної сили започаткованих змін. У Відні під впливом ідей Просвітництва розглядали чиновництво як дієвий інструмент для здійснення державних реформ на загальноімперському рівні [4]. Уряд розгорнув низку заходів, метою яких було перетворення службовців на окрему соціальну групу, лояльну династії і віддану державі. Серед цих заходів – створення системи професійної підготовки майбутніх службовців, надання їм соціальних гарантій і привілеїв, звільнення від військової служби тощо.

Професіоналізація австрійського чиновництва упродовж першої половини XIX ст., перетворення його на окрему соціальну групу із власною професійною етикою, що впливала й на приватний простір державних службовців, супроводжувалися трансформацією самого інституту імперської бюрократії. Найрадикальніша зміна, що відбулася упродовж реалізації реформи державного управління, «полягала здебільшого в соціальному (відповідно до власної динаміки) розвитку цієї інституції, що виходила із державних рамок до переважно буржуазного професійного стану з типовими для буржуазії ідеологією та уявленнями про цінності не тільки стосовно досягнень, роботи, індивідуалізму на службі та в приватному житті, але також особливо з огляду на політичні категорії: державу, конституцію, суспільство, націю, культуру» [4].

У Відні вважали, що ефективне управління на місцях залежить від «професіоналізму» урядовців та їхньої тісної співпраці з центром. Переважна більшість галицьких урядовців першої половини XIX ст. – німецького, австрійського та чеського походження, які виступали послідовними виконавцями правових приписів центральної влади, модернізаторами місцевої політико-правової та адміністративної моделей.

Найвищі посадовці в регіоні – галицькі губернатори – зосереджували у своїх руках управління краєм, здійснювали керівництво діяльністю місцевих адміністративних установ і організацій. Губернатори здійснювали свої повноваження через діяльність Галицького губернського правління, що складалося із департаментів. «До компетенції цього органу, зокрема, належало адміністративне управління краєм, розпорядження державним майном, нагляд за церковними справами та безпекою підданих, стягнення податків, розв'язання військових та поліцейських питань, контроль за промисловістю, сільським господарством, торгівлею, шляхами сполучень. Губернське правління стало основним органом, який втілював австрійську політику в управлінні коронним краєм Галичини. Наділене широкими владними повноваженнями, навіть військовою силою, воно, однак, перебувало під постійним контролем уряду Австрії» [9, с. 10].

Слід, проте, зауважити, що галицькі проекти Відня повинні були враховувати місцеву специфіку. Остання полягала, насамперед в поліетнічному складі населення – на теренах Галичини мешкали русини, поляки, євреї, вірмени тощо. Правовий статус визначався належністю до певного стану. У Східній Галичині поміщики були майже без винятку поляки, селяни – переважно русини, а євреї були посередниками між тими й тими в ролі корчмарів, торгівців, орендарів. Важливим чинником суспільних процесів стало зростання кількості німецьких або німецькомовних чиновників. І хоча австрійська влада робила спроби «підважити домінування польської аристократії від самого моменту анексії Галичини до складу Габсбурзької монархії», скасувавши особисту залежність селян, а 1848 р. і панщину, втім шляхті вдалося зберегти інші привілеї, а відтак і домінування в регіоні [5, с. 28].

Імперська стратегія щодо усунення місцевої еліти з локального рівня урядування зазнала невдачі внаслідок поєднання декількох чинників. Якщо вищі позиції у місцевій адміністрації обіймали висококваліфіковані урядовці з гідною платнею за свою працю і досить високим соціальним статусом, то на нижчій шаблі бюрократичної драбини призначалися часто особи з низькою кваліфікацією і мізерною платнею, що стало підґрунтям для поширення корупції і полем для конфліктів між представниками різних інституцій [3].

З іншого боку, неможливість практичної реалізації просвітницьких ідеалів абсолютної централізації управління змушувала до пошуку компромісів з місцевими елітами, що сприяло збереженню останніми своїх домінуючих позицій в регіоні. Підлаштування до нових умов життя на периферії імперії вимагало від новоприбулих адміністраторів засвоєння нових соціокультурних моделей і кодів суспільної комунікації. «Австрійська бюрократія прижилась в Галичині, але в той же час вона наповнилась новим життям. Вже на початку XIX ст. ця адміністрація складалась з мішаної групи чиновників – німецькомовні бюрократи, які вирішили стати поляками; польські шляхтичі, які увійшли в австрійську бюрократію, русини, які до 1848 р. не могли вирішити, ким їм стати, але які теж почали включатись активніше в нові і старі еліти. Навіть лідери єврейських громад включились в австрійського чиновництва. Галичина – найбільша австрійська провінція на кордоні з Росією – стала зразком національної різноманітності та соціальної перемішаності, яких не існувало майже ніде більше в австрійській імперії» [3].

Поступкою державно-правовим і політичним традиціям польської аристократії стало заснування Галицького станового сейму, що складався з представників магнатів

і шляхти, духовенства, мешканців Львова. За задумом урядовців, створення місцевого представницького органу з обмеженими повноваженнями повинно було компенсувати шляхті ліквідацію традиційної політико-правової моделі і забезпечити її лояльність пануючій династії, зміцнивши позиції австрійської влади в регіоні.

Бюрократизація імперської управлінської системи спричинила витіснення галицької аристократії на периферію політичних процесів. Заміщення старої патримоніальної бюрократії і зменшення частки урядовців-аристократів з числа місцевої польської шляхти упродовж першої половини XIX ст. свідчили не лише про модернізацію управлінських структур імперії, але й про витіснення традиційної регіональної політико-правової моделі, в основу якої було покладено етос громадського служіння як одну з визначальних рис шляхетської ментальності. Відсутність необхідної освітньо-професійної кваліфікації, неприйняття принципів ієрархічного підпорядкування і трудової дисципліни як фундаментальних засад функціонування нової управлінської системи унеможлилювали доступ представників регіональної еліти до реальних важелів влади. Реальні перспективи кар'єрного зростання для вихідців із шляхетського середовища втілювала лише військова служба як уособлення лицарських чеснот і доблесті.

Упродовж XIX ст. аристократія мусила захищати свої традиційні привілеї від зазіхань із боку монархії. Централізація загрожувала шляхетській незалежності, аграрна реформа підважала її економічні привілеї, а зростання імперської бюрократії зруйнувало монополію польської регіональної еліти на місцеву владу. Націоналістичні гасла ставали зручним зняряддям опору землевласників урядовій політиці і тиску на місцеву адміністрацію. Втім, польська шляхта, попри своє принагідне фрондування, залишалася міцним осердям Габсбурзької монархії [11, с. 25].

З іншого боку, здійснюючи суспільні перетворення у Галичині, передовсім у її східній частині, австрійська влада повинна була постійно пам'ятати про тісні контакти місцевої польської громади з поляками, що мешкали під владою Пруссії та Росії. Від самого початку «Галичина як проблемна територія постала з суміші зовнішньо- та внутрішньополітичних чинників. Поразки польських повстань 1830-1831 та 1863-1864 рр. і хвиля антипольських репресій у Російській імперії змушували польських патріотів перенести центр своєї діяльності до австрійської Галичини. Тут стосунки між польськими освіченими класами та Віднем переходили виразну еволюцію від конфлікту до колаборації» [5, с. 33-34].

Подальша модернізація державного простору у другій половині XIX ст. і зростання національної свідомості австрійських підданих зумовили зміщення акцентів щодо головних принципів організації управління на території імперії. Хоча централізована бюрократична система залишалася стрижнем управлінської вертикалі, Відень постав перед імперативом делегування частини владних повноважень на користь регіональних еліт. Залучення нових акторів до реалізації урядових стратегій зумовило зростання заангажованості галицьких поляків у політико-правові моделі крайового управління, зокрема через відновлення доступу до посад у місцевій адміністрації і створення регіонального представницько-законодавчого органу – Галицького крайового сейму (1861 р.). З іншого боку, необхідність формування поліетнічної політичної спільноти як рушійної сили реалізації майбутнього державного проекту зумовила розбудову системи політичних та адміністративних установ, що легалізували становлення національних еліт як виразників національної ідеології.

Отже, у підсумку можемо зазначити, що ґрунтовні імперські трансформації, розпочаті Габсбургами у добу Просвітництва, були перенесені на галицький ґрунт у процесі реалізації стратегій модернізації упродовж першої половини XIX ст. Галичина стала майданчиком для впровадження нових моделей адміністрування на периферії, зокрема й за рахунок розширення повноважень бюрократичного апарату, який репре-

зентував центральну владу. Становлення загальнодержавної системи управління спричинило витіснення місцевої землевласницької аристократії на периферію суспільно-політичного життя. З іншого боку, засвоєння імперською бюрократією соціокультурних кодів, що поєднували традиційний регіоналізм з усвідомленням своєї політико-правової ролі, сприяло імплементації модерних принципів урядування і водночас консервувало традиційну династичну модель.

1. *Wolff L.* The Idea of Galicia. History and Fantasy in Habsburg Political Culture / Larry Wolff. Stanford, Ca: Stanford California Press, 2010. 486 p.
2. *Вандич П.* Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. Пер. з англ. С. Грачової. К.: Критика, 2004. 463 с.
3. *Вушко І.* Свої серед чужих: австрійські чиновники та Галичина, 1772-1867 (книжка у шпалгалці) / Ірина Вушко // Україна модерна. Режим доступу: <http://uamoderna.com/md/vushko-austrian-bureaucrats-galicia>
4. *Гайндль В.* Модернізація та теорії модернізації: приклад габсбурзької бюрократії / Вальтрауд Гайндль // Україна модерна. 1996. Режим доступу: <http://uamoderna.com/arkhiv/38-1>
5. *Гришак Я.* Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856 –1886) / Ярослав Гришак. Київ: Критика, 2006. 632 с.
6. *Гришак Я.* Страсті за Львовом / Ярослав Гришак // Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад: Есеї / Ярослав Гришак. Київ: Критика, 2011. С. 103-124.
7. *Дейвіс Н.* Боже ігрище: історія Польщі / Норман Дейвіс; пер. з англ. П. Тарашук. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.: іл.
8. *Монолатій І.* Австрійська колонізаторська політика в Галичині (кінець XVIII – середина XIX ст.) / Іван Монолатій. Режим доступу: <http://kolomyia.org/histpub/historypub28.htm>
9. *Настасяк І. Ю.* Організація управління Галичиною і Буковиною в складі Австрії (1772–1848 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Ірина Юріївна Настасяк. Львів, 2005. 17 с.
10. *Пахолків С.* Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації / Святослав Пахолків. Львів: ЛА «Піраміда», 2014. 610 с.
11. *Тейлор А.* Габсбурзька монархія 1809-1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини / А. Дж. П. Тейлор. Львів: ВНТЛ-Класика, 2002. 268 с.
12. *Чорновол І.* Нариси з історії Галичини / Ігор Чорновол. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2017. 432 с.

References

1. *Wolff L.* The Idea of Galicia. History and Fantasy in Habsburg Political Culture / Larry Wolff. Stanford, Ca: Stanford California Press, 2010. 486 p.
2. *Vandyck P.* Tsina svobody. Istoriiia Tsentralno-Skhidnoi Evropy vid Sredniiovichchia do siohodennia / Piotr Vandyck. Per. z anhl. S. Hrachovoi. K.: Krytyka, 2004. 463 s.
3. *Vushko I.* Svoi sered chuzhykh: avstriiski chynovnykv ta Halychyna, 1772-1867 (knyzhka u shparhaltsi) / Iryna Vushko // Ukraina moderna. Rezhym dostupu: <http://uamoderna.com/md/vushko-austrian-bureaucrats-galicia>
4. *Haindl V.* Modernizatsiia ta teorii modernizatsii: prvkklad habsburzkoii burokratii / Valtraud Haindl // Ukraina moderna. Rezhym dostupu: <http://uamoderna.com/arkhiv/38-1>
5. *Hrvtsak Ya.* Prorok u svoii vitchyzni. Franko ta yoho spilnota (1856 –1886) / Yaroslav Hrvtsak. Kyiv: Krytyka, 2006. 632 s.
6. *Hrvtsak Ya.* Strasti za Lvovom / Yaroslav Hrvtsak // Strasti za natsionalizmom: stara istoriya na novyj lad: Esei / Yaroslav Hrvtsak. Kyiv: Krytyka, 2011. S. 103-124.
7. *Deivis N.* Bozhe ihryshche: istoriia Polshchi / Norman Deivis; per. z anhl. P. Tarashchuk. K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2008. 1080 s.: il.
8. *Monolatii I.* Avstriiska kolonizatorska polityka v Halychyni (kinets XVIII – seredyna XIX st.) / Ivan Monolatii. Rezhym dostupu: <http://kolomyia.org/histpub/historypub28.htm>
9. *Nastasiak I. Yu.* Orhanizatsiia upravlinnia Halychynoiu i Bukovynoiu v skladi Avstrii (1772–1848 rr.): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01 «Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh vchen» / Iryna Yuriivna Nastasiak. Lviv, 2005. 17 s.
10. *Pakholkiv S.* Ukrainska intelihentsiia u Habsburzkii Halychyni: osvichena verstva i emansypatsiia natsii / Sviatoslav Pakholkiv. Lviv: LA «Piramida», 2014. 610 s.

11. Teilor A. Habsburzka monarchiia 1809-1918. Istoriia Avstriiskoï imperii ta Avstro-Uhorshchyny / A. Dzh. P. Teilor. Lviv: VNTL-Klasyka, 2002. 268 s.
12. Chornovol I. Narvsv z istorii Halvchvnyv / Ihor Chornovol. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakovycha NAN Ukrainy, 2017. 432 s.

Громакова Н. Ю.

Galicina как объект модернизации имперского пространства первой половине XIX в.

Автором проанализированы правительственные стратегии и специфика модернизационных изменений в Восточной Галиции в первой половине XIX в. Определена роль ментального картографирования в организации имперского пространства. Исследованы факторы эволюции имперской бюрократии под влиянием взаимной ассимиляции между местными чиновниками и представителями региональной польской элиты на протяжении указанного периода.

Ключевые слова: имперская бюрократия, имперское пространство, модернизация, правительственные стратегии, mental-mapping.

Gromakova N. Yu.

Galicina as the object of imperial space modernization at first half XIX century.

The author analyzes the specific government policies and modernization changes in Eastern Galicia during the first half of the nineteenth century. The role of mental mapping in the organization of the imperial space is determined. The factors of the evolution of the imperial bureaucracy under the influence of mutual assimilation between the local government and regional representatives of the Polish elite during this period are researched.

Keywords: imperial bureaucracy, imperial space, modernization, government strategy, mental-mapping.

УДК 94:341.215.4:39(=162.3)(477)«18/19»

І.Л. Чужан

ФОРМУВАННЯ ЧЕСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ У ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ - ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Досліджено процес переселення вихідців із чеських земель до України у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Встановлено причини, які спонукали чехів заснувати тут власні поселення. Виокремлено території, що розпочали колонізувати представники етноспільноти та визначено особливості адаптації останніх до життя за нових умов.

Ключові слова: чехи, колоністи, міграція, землевлаштування, Україна, Російська імперія.

В ХІХ ст. Чехія знаходилася під протекторатом Австрійської монархії. Вимоги чеського народу щодо автономії були відкинуті, землі Богемії і Моравії надовго залишалися невід'ємною частиною імперії. Ряд подій, що відбулися в її межах, відбився на подальшому розвитку чеських земель: початок 1850-х рр. – це режим абсолютизму, кінець 1850-х рр. – це був період конституційних реформ. Після-революційна ситуація суттєво позначилася на розвитку капіталістичних відносин в регіоні. В 50-х рр. ХІХ століття відбувся промисловий переворот, який позитивно позначився на економіці Чехії, особливо на галузях легкої промисловості. В той же самий час спостерігається значне зростання виробництва, впровадження нових технологій, розквіт промисловості та сільського господарства. Однак, всі ці перетворення в економіці в наступному призвели до затяжної кризи, яка найбільше проявилася у 1857 – 1858 рр., та призвела до тяжких наслідків. Промисловість вже не розвивалася потрібними темпами, а реальні доходи населення стрімко падали. Економічна нестабільність негативно позначилася в основному на бідних прошарках населення, в той же самий час землевласники розширювали свої межі [12, с. 8-9].

Тобто переселятися чехів на українські землі Російської імперії у другій половині ХІХ ст. спонукало цілковите обезземелення або відносна нестача землі. До цієї причини слід додати пронимецьку політику влади в економічній сфері та розруху в північно-східній Чехії, яка була спричинена австро-пруською війною 1866 р.